

Єлена Васютинська*
Ukraine

Педагогіка викладання української як іноземної мови в медичному університеті

Анотація

У статті розглядаються традиційні методи вивчення української мови як іноземної у вищих медичних навчальних закладах. Методи викладання української мови як іноземної представлені відповідно до рівня, знань, потреб та інтересів іноземних студентів. Зазначено, оскільки українська мова була прийнята як державна, її функція розширювалася в різних сферах суспільного життя. Це призвело до формування нової галузі мовної освіти – викладання української мови як іноземної, яка поступово почала утверджуватися як мова вищої освіти для іноземців. Охарактеризовано педагогіку викладання іноземної мови, яка є фундаментальною наукою, але перенесення цієї педагогіки на навчання іноземної мови неправомерно, оскільки вона відрізняється від мети викладання інших предметів. При вивченні української мови як іноземної виділяється не накопичення знань, а оволодіння іншомовною діяльністю.

Існує два етапи вивчення нової словникової одиниці: етап, який передбачає відбір і виклад нового словникового матеріалу, і етап, який тренує та набуває лексичних мовленнєвих навичок у різних видах мовленнєвої діяльності.

Наголошується на важливості використання трьох основних типів наочного матеріалу: предметного, зображального і моторного, який повинен ефективно охоплювати реалії повсякденного життя стосовно присутності іноземного студента в новому мовному середовищі.

Проаналізовано роль аудіювання у сприйнятті української мови як іноземної. Тому, що студенти навчатимуться з носіями мови та повинні будуть слухати численні лекції на спеціальні теми. Безпосередне

спілкування з носіями мови, запрошеними на заняття, є одним із способів розвитку слухового сприйняття та мовленнєвих навичок. Важливою навичкою, яка знадобиться майбутнім лікарям, є вміння працювати із спеціальним текстом медичного спрямування на мові навчання.

Ключові слова: навчання іноземних студентів, іншомовне середовище, мовна підготовка, українська мова як іноземна, професійне мовлення, навчально-методичне забезпечення, навчально-методичні посібники, комунікативний підхід до навчання

Summary

Pedagogy of Ukrainian Teaching as a Foreign Language in Medical University

The article considers traditional methods of studying Ukrainian as a foreign language in higher medical educational institutions. Methods of teaching Ukrainian as a foreign language are presented in accordance with the level, knowledge, needs and interests of foreign students. It is noted that since the Ukrainian language was adopted as a national language, its function expanded in various spheres of public life. This led to the formation of a new branch of language education – the teaching of Ukrainian as a foreign language, which gradually began to establish itself as a language of higher education for foreigners.

The pedagogy of teaching a foreign language, which is a fundamental science, is described, but to transfer such pedagogy to the teaching of a foreign language is illegal, because it differs from the purpose of teaching other subjects. When studying Ukrainian as a foreign language, it

* Єлена Васютинська, викладач кафедри української мови, Донецький національний медичний університет, ORCID ID: <https://orcid.org/0000-0002-3967-0269>, e-mail: lenar@i.ua.

is not the accumulation of knowledge that is distinguished, but the mastery of foreign language activities.

There are two stages in the study of a new vocabulary unit: a stage that involves the selection and presentation of new vocabulary material, and a stage that trains and acquires lexical speech skills in various types of speech activity.

The importance of using three main types of visual material is emphasized: subject, pictorial and motor, which should effectively cover the realities of everyday life in relation to the presence of a foreign student in a new language environment.

The role of listening in the perception of the Ukrainian language as a foreign language is analyzed. Because students will study with native speakers and will have to listen to numerous lectures on special topics. Direct communication with native speakers invited to classes is one of the ways to develop auditory perception and speech skills. An important skill that future doctors will need is the ability to work with a special medical text in the language of instruction.

Keywords: education of foreign students, foreign language environment, language training, Ukrainian as a foreign language, professional speech, educational and methodological support. teaching aids, communicative approach to learning

1. Вступ

Постановка проблеми. Модернізація національної освіти за останнє десятиліття пов'язана із входженням України в європейське освітнє середовище, розширенням цього простору та підвищенням мобільності студентів. Для цього потрібно не лише здобуття нових знань, а й розробка нових методів навчання, навчальних програм і педагогіки навчання. Така ситуація характерна для Донецького національного медичного університету, де навчаються іноземні студенти. Завданням будь-якого вищого навчального закладу, що навчає іноземних студентів, є насамперед комплексна теоретична та практична підготовка за обраною професією з самостійним прийняттям рішень щодо професійної діяльності. Стандартом для вимірювання якості університетської освіти сьогодні має бути здатність студентів до самостійного навчання. Для виконання завдань, поставлених перед вищою освітою, необхідно вдосконалювати не лише навчальний процес, а й усне та писемне мовлення української мови як національної.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливості викладання української як іноземної мови були висвітлені в працях Н. Баран (Баран, 2019, с. 2–6), Л. Бей (Бей, 2014, с. 42–49) та О. Тростинської (Бей, 2014, с. 42–49), Т. Боднарчук (Боднарчук, 2014), Л. Морошану (Морошану, Малецька, 2017), І. Малецької (Морошану, Малецька, 2017), О. Березинської (Морошану, Малецька, Березинська, 2018), А. Кошової (Морошану, Малецька, 2017), І. Нікітіної (Морошану, Нікітіна, 2019), Л. Паламар (Паламар, 1997), Ю. Трубнікової (Трубнікова, 2017), О. Туркевич (Туркевич, 2009), Н. Ушакової (Ушакова, 2011), Л. Фоміної (Фоміна, 2014), Г. Швець (Швець, 2013).

Метою статті є розкриття особливостей педагогіки викладання української мови як іноземної для студентів-іноземців у вищих медичних навчальних закладах.

Об'єктом аналізу в даній статті є педагогіка викладання української мови як іноземної.

Предметом дослідження є вибір ефективних методів навчання та проблема викладання української мови як іноземної.

2. Виклад основного матеріалу

З кожним роком збільшується кількість іноземних громадян, які здобувають вищу освіту в Україні. Більшість іноземців вивчають українську мову: як засіб здобуття спеціалізації та знань з природничих наук та навчальних дисциплін медичної підготовки.

Метою мовної підготовки іноземних громадян є «задоволення їхніх комунікативних потреб у різних сферах спілкування: науковій – отримати конкурентоспроможну підготовку за обраною спеціальністю, побутовій – задоволення потреб повсякденного життя, розвиток гармонійних міжкультурних діалогів» (Ушакова, 2011, с. 138).

Для педагогіки об'єктами вивчення є навчання, тим явищам у світі, які визначають розвиток особистості людини, а предметне навчання – це справді цілісний виховний процес, цілеспрямовано організований у навчальних закладах. У зв'язку з цим педагогіка є фундаментальною наукою про навчання іноземної мови.

Для педагогіки об'єктом дослідження є навчання як одиниця викладання і навчання, а предме-

том дослідження – закон процесу навчання, це побудова найбільш ефективних форм і методів навчання для забезпечення засвоєння студентами конкретного змісту освіти. Викладання покладається на дані педагогіки для вирішення таких питань, як цілі навчання, загальна орієнтація змісту освіти та організація навчання. Воно залежить від результатів викладання педагогіки, загальноосвітніх питань та процесу навчання іноземної мови (Боднарчук, 2014).

Організація навчального процесу – це розробка педагогічних теорій, вибір методів контролю умінь і навичок на основі педагогічного регламенту.

Проте процес механічного перенесення педагогіки на вивчення української мови як іноземної не можна вважати правильним. Мета вивчення української мови як іноземної відрізняється від мети вивчення інших предметів: насамперед, це не накопичення знань, а оволодіння діяльністю спілкування іноземною мовою. Характер викладання української мови як іноземної та опора методики викладання української мови на специфіку мови іноземних студентів і взаємодію двох мов у педагогіці не знайшла своє відображення.

Сучасна педагогіка надає великого значення активній діяльності з організації іноземних студентів на здобуття нових знань і умінь, керівництва освітнім процесом, мотивації іноземних студентів, залучення їх до планування власної навчальної діяльності, планування методів, засобів і форм, навчання, саморегуляція та самоконтроль. При такій проблемі акцент потрібно перенести з активної діяльності викладачів на діяльність іноземних студентів, а ефективність оволодіння українською мовою як іноземною безпосередньо залежить від діяльності, стилів та методів навчання іноземних студентів, включення їх до всіх мовленнєвих занять (Боднарчук, 2014).

Практична реалізація цієї проблеми пов'язана з необхідністю навчання іноземних студентів педагогічним навичкам: спостереження за мовними фактами та розпізнавання закономірностей; перенесення знань, умінь і навичок, набутих у процесі оволодіння рідною мовою, на оволодіння іноземною мовою; методи виконання різноманітних завдань у різноманітній мовній діяльності, методи самоконтролю та самокорекції, самоаналіз ре-

зультатів навчання. Іноземні студенти мають навчитися користуватися підручниками та посібниками, вміти планувати свою роботу, вивчаючи українську мову як іноземну.

Л. Паламар вважає, що навчання української мови як іноземної має включати такі аспекти: ознайомлення з українською мовою іноземців з урахуванням особливостей української мови та мови студентів; мінімальне спілкування в кожній мовній одиниці; мінімальні мовні та місцеві знання, дослідження сучасних методів навчання: підкріплення, комунікація, аудіовізуальні. Автори дослідження визначають основну мету навчання іноземних студентів української мови, підготувати їх до спілкування у побутовій, професійній та культурній сферах, створити умови для всебічного оволодіння українською мовою як дисциплінарним предметом (Паламар, 1997, 235 с.).

Методика викладання української мови як іноземної, досліджує процес вивчення української мови, розкриває закономірності в різних аспектах вивчення мови, визначає та мотивує шляхи передачі знань учням, знаходить найефективніші методи навчання.

О. Туркевич аналізує методику навчання як самостійну педагогічну дисципліну, виділяючи чотири етапи її становлення:

- наявність методики навчання іноземних мов у педагогіці;
- розвиток методики навчання іноземної мови як окремої дисципліни;
- активне впровадження методики викладання мови як іноземної;
- поява методики викладання української мови як іноземної (Туркевич, 2009, с. 140).

Одним із найважливіших питань у викладанні української мови як іноземної Л. Бей та О. Тростинська вважають:

- розрізняти іноземних студентів основних факультетів за категоріями відповідно до їх спеціальності;
- підготовка доопрацьованих підручників з урахуванням особливостей кожної категорії іноземних студентів;
- впорядкування часу навчання для вивчення курсу української мови;
- підсумкова форма єдиного контролю – залік чи іспит (Бей, 2014, с. 42–49).

Автори всіх освітніх розробок наголошують на необхідності комунікативного підходу до навчання, основною метою якого є адаптація іноземних студентів до українського мовного середовища та швидке подолання мовних бар'єрів через мовленнєву практику на заняттях.

Методика викладання української мови як іноземної на кожному уроці передбачає виконання чотирьох навчальних видів діяльності: аудіювання, читання, письмо та говоріння. Проте частка цих типів завдань може відрізнятися на різних заняттях залежно від теми, мети, комунікативних потреб студентів та різних типів завдань, доступних викладачам на занятті, використовуючи власні творчі здібності (Баран, 2019, с. 4).

У вивченні іншомовної лексики в лінгводидактиці виділяють два основних етапи. Зокрема, в українській педагогіці у вивченні іноземних мов виділяють два основних етапи вивчення нових лексичних одиниць:

- орієнтація та підготовка – етап, що включає відбір, організацію та презентацію нового словникового матеріалу;
- етап навчання та набуття лексичних мовленнєвих навичок, включаючи роботу із закріплення та активізації лексичних одиниць у різних видах мовленнєвої діяльності.

Використання наочного матеріалу має велике значення при поданні нового лексичного матеріалу. З точки зору наочності, існують три основних типи:

- предметна наочність, яка досягається шляхом безпосереднього перегляду предмета та присвоєної їй лексики;
- наочність зображальна, яка досягається шляхом перегляду малюнків, схем і відео, що дозволяють сприймати певний лексичний матеріал;
- моторна наочність, що досягається описом дій і рухів та їх виконання (Трубнікова, 2013, с. 28).

Всі три типи візуалізацій ефективні, оскільки вони доповнюють один одного і дозволяють створити вичерпний словниковий запас.

У зв'язку з необхідністю формування культурного контексту сприйняття мови, наочність, що використовується при викладанні лексики, має включати побутові реалії, пов'язані з перебу-

ванням іноземних студентів у новому мовному середовищі. Це може бути чеки з крамниці з переліком товарів, реклама, банер, рекламні буклети, прості газетні повідомлення – усе це створить функціональний мовний потенціал іноземного студента та буде активно оновлюватись у щоденному спілкуванні позааудиторією.

У застосуванні комунікативних методів важливу роль відіграє оволодіння основними комунікативними формулами з самого початку оволодіння мовою. При цьому лексичний та граматичний матеріал повинен мати високий ступінь сполучуваності та створювати загальний комунікативний комплекс, що дає можливість іноземним студентам навіть за наявності мінімального лексичного матеріалу активно використовувати його в мовленнєвих ситуаціях через високий функціональний потенціал.

Безпосереднє перебування іноземних студентів в українськомовному середовищі має призвести до оновлення набутих знань, тим самим значно підвищуючи ефективність навчального процесу.

Викладачі можуть звернути увагу іноземних студентів на ті моменти, які допомагають ефективніше вивчати лексику в позааудиторній обстановці та застосовувати її на практиці.

Особливу роль у сприйнятті української мови як іноземної відіграє аудіювання. Це є одним із напрямків даної роботи, оскільки в основному навчальному процесі до іноземні студенти долучаються до носіїв мови та повинні будуть сприймати великі масиви лекцій на спеціалізовані теми. Тому формування вмінь сприймати на слух особливості української мови набуває особливо значення. Вкрай важливо уникнути поширеної помилки, коли єдиним джерелом відтворення української мови, яке студенти-іноземці сприймають на слух, стає мова викладача. Це пов'язано з відсутністю вибору опрацьованого та підготовленого навчального аудіоматеріала з української мови, а також з тим, що іноземні студенти, які обмежуються одним варіантом відтворення розмовної мови – навчанням – втрачають здатність сприймати різні мовні версії та стилі, фонетичного оформлення, що спричинятиме труднощі на наступних етапах навчання. Тому під час навчання української мови як іноземної важливо ефективно впроваджувати в процес різноманітні

аудіоматеріали, якими можуть бути записи, спеціально підготовлені для представлення конкретної ситуації спілкування, записи спонтанного мовлення, відеозаписи новин, уривків документальних фільмів медичної спрямованості.

Ефективним способом розвитку навичок слухового сприйняття та мовленнєвих навичок є безпосереднє спілкування з носіями мови, яких запрошують на заняття. Цей різноманітний аудіоматеріал може ефективніше розвивати навички сприймання іноземних студентів української мови.

Іноземним студентам необхідно вивчати українську мову, оскільки це дає можливість спілкуватися цією мовою. Основна навичка, необхідна для майбутніх лікарів, – це вміння використовувати тексти, характерні для мови навчання. Навички роботи зі спеціальною літературою, спеціалізованими текстами залишаються найважливішими. Для вирішення цієї проблеми доцільно використовувати розробки авторського колективу факультету мов і перекладів Міжнародного гуманітарного університету, який у 2017–2018 роках підготував навчальні посібники, спрямовані на навчання іноземних студентів професійного спілкування українською мовою на курсах «фармація» та «стоматологія»: «Комунікативно-орієнтований курс української мови як іноземної для студентів-стоматологів» (Морошану Л.І., Малецька І.В., Березінська О.В., Коцова А.В., Нікітіна І.В.) (Морошану, 2017) та «Професійне спілкування українською мовою з курсу фармації для іноземних студентів» (Морошану Л.І., Малецька І.В., Маковська О.А., Березінська О.В., Нікітіна І.В.) (Морошану, Малецька, 2018).

Ці посібники містять описові тексти для перегляду, типові для наукової літератури. Текстовий матеріал пов'язаний з програмним матеріалом вступної теми. Кожен розділ містить тексти та поставлені на них завдання, мінімальний словниковий запас, розділ граматики та вправи для розробки професійних усних виступів. Мета завдань – розвивати в іноземних студентів навички аудіювання на рівні слова, фрази, речення та тексту, а також повторення граматичних конструкцій, характерних для стилю наукового мовлення. У посібниках нова спеціальна лексика вивчається в безпосередньому контакті з контекстом. Прак-

тика розвитку професійної мовленнєвої допомоги у розвитку пам'яті, розуміння сенсу словосполучень і речень, розвитку вимови та швидкої вимови та письма. Мета мовної практики – навчити іноземних студентів відтворювати інформацію з опорою на плани, граматичними конструкціями, схемами. Вправи містить мінімальний словник медичних термінів і понять (Морошану, 2019, с. 45).

3. Висновки і пропозиції

Важливими в викладанні української мови як іноземної вважаємо такі пропозиції:

- розробляти та вдосконалювати детальні плани навчання;
- підготувати нові підручники, навчально-методичні посібники – за результатами роботи;
- в кожному занятті поєднувати чотири види мовленнєвої діяльності;
- практичне спрямування навчальної діяльності;
- участь іноземних студентів у позааудиторних заняттях, а саме: відвідування супермаркетів, поліклінік, аптек, приготування українських страв, участь у культурних заходах, спільних заняттях з українськими студентами, ознайомлення з навчальними закладами, окремими факультетами;
- навчитися читати і писати.

Основною метою викладання української мови як іноземної є досягнення необхідного для іноземних студентів рівня мовної грамотності шляхом використання найкращої форми навчальної діяльності.

Використовуючи традиційні практики, викладачі можуть зосередитися на таких завданнях для іноземних студентів:

- Мовленнєва спрямованість – читання та говоріння, оскільки, починаючи вивчати українську мову як іноземну, іноземні студенти вважають іноземну мову меншою, ніж рідну, і повільніше розуміють сказане;
- Комплексність;
- Різноманітні форми роботи іноземних студентів. Звернення уваги на активне навчання. Важливо забезпечити постійний зворотний зв'язок між викладачами та іноземними

студентами при поясненні, перевірці виконаних вправ та виправленні помилок. Це полегшує взаємодію викладача та аудиторії.

Література

- Баран Н. Окремі аспекти викладання української мови як іноземної. Н. Баран. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми викладання української мови як іноземної». м. Біла Церква. Білоцерківський НАУ, 2019. С. 2 – 6.
- Бей Л.Б. Проблеми викладання української мови різними категоріями іноземних студентів. Л.Б. Бей, О.М. Тростинська. Вісник Харківського Національного університету ім. В. Н. Каразіна № 12. 2014. С. 42 – 49.
- Боднарчук. Т.В. Методика навчання іноземних мов як наука та зв'язок її з іншими науками. 2014. URL: https://subject.com.ua/article/philology_2/9.html.
- Морошану Л.І., Малецька І.В., Березінська О.В., Кошова А.В., Нікітіна І.В. Комунікативно-орієнтований курс української мови як іноземної для студентів-стоматологів: навчальний посібник. Л.І. Морошану, І.В. Малецька, О.В. Березінська, А.В. Кошова, І.В. Нікітіна. Тернопіль, 2017. 130 с.
- Морошану Л. І., Малецька І. В., Маковська О.А., Березінська О.В., Нікітіна І.В. Професійне спілкування українською мовою з курсу фармації для іноземних студентів. Л.І. Морошану, І.В. Малецька, О.А. Маковська, О.В. Березінська, І.В. Нікітіна. Тернопіль, 2018. 172 с.
- Морошану Л.І., Нікітіна І.В. Навчально-методичне забезпечення вивчення професійної лексики української мови як іноземної студентами-медиками міжнародного гуманітарного університету. Л.І. Морошану, І.В. Нікітіна. Матеріали міжнародної науково-практичної конференції «Актуальні проблеми викладання української мови як іноземної». Біла Церква. Білоцерківський НАУ, 2019. С. 44–46.
- Паламар Л.М. Лінгводидактичні основи формування україномовної особистості. Л.М. Паламар. К.: НПП «Київський університет», 1997. 235 с.
- Трубікова Ю.О. Застосування комунікативної методики як однієї з найефективніших методик при викладанні української мови іноземним студентам на підготовчому відділенні. Ю.О. Трубікова. Вісник Дніпропетровського університету імені Альфреда Нобеля. Серія «Педагогіка і психологія». 2013, № 1 (5). С. 27–30.
- Туркевич О. Методика викладання української мови як іноземної: розвиток науки і становлен-

ня терміна. О. Туркевич. Теорія і практика викладання української мови як іноземної. 2009. Вип. 4. С. 137–144.

- Українська мова як іноземна. Тексти для читання: практикум для студентів підготовчого відділення Укладачі: С.Д. Карпенко, Т.М. Рудакова, О.Д. Будугай, І. М. Тимчук, С.Г. Погоріла, Н.Ю. Римар, Ю.А. Чернобров, Н.А. Баран, А.І. Кацалап. Упорядник текстів: С.Д. Карпенко. Біла Церква: ВПЦ БНАУ, 2018. 240 с.
- Ушакова Н.І. Концепція мовної підготовки іноземців у ВНЗ України. Н.І. Ушакова, В.В. Дубичинський, О.М. Тростинська. Викладання мов у вищих навчальних закладах освіти на сучасному етапі. Міжпредметні зв'язки: 36. наук. статей. Вип. 19. Харків: Харківський національний університет імені В. Н. Каразіна, 2011. С. 136–146.
- Фоміна Л.В. Традиційні та інноваційні підходи до вивчення української мови як іноземної у вищій медичній школі. Л.В. Фоміна, Т.В. Скорбач, І.І. Кулікова. Методологія та практика лінгвістичної підготовки іноземних студентів: збірник матеріалів Всеукраїнської науково-практичної конференції. Х.: ХНМУ, 2014. С. 248–252.
- Швець Г.Д. Становлення методики викладання української мови як іноземної. Г.Д. Швець. Проблеми сучасної педагогічної освіти. Педагогіка і психологія. 2013. Вип. 39(4). С. 361–369.

References

- Baran N. Okremi aspekty vykladannja ukrajinsjkoji movy jak inozemnoji [Some aspects of teaching Ukrainian as a foreign language]. N. Baran. Materialy mizhnarodnoji naukovopraktyčnoji konferenciji «Aktualjni problemy vykladannja ukrajinsjkoji movy jak inozemnoji». Bila Cerkva. Bilocerktivskijjyj NAU, 2019. S. 2–6.
- Bej L.B. Problemy vykladannja ukrajinsjkoji movy rinznyj kategorijam inozemnykh studentiv [Problems of teaching the Ukrainian language to different categories of foreign students]. L.B. Bej, O.M. Trostynsjka. Visnyk Kharkivskjogho Nacionaljnogho universytetu im V. N. Karazina № 12. 2014. S. 42–49.
- Bodnarchuk. T.V. Metodyka navchannja inozemnykh mov jak nauka ta zv'jazok jiji z inshymy naukamy [Methods of teaching foreign languages as a science and its connection with other sciences]. URL: https://subject.com.ua/article/philology_2/9.html
- Moroshanu L.I., Malecjka I.V., Berezinsjka O.V., Koshhova A.V., Nikitina I.V. Komunikatyvno-orientovanyj kurs ukrajinsjkoji movy jak inozemnoji dlja studentiv-stomatologhiv: navchalnyj posibnyk

- [Communicative-oriented course of Ukrainian as a foreign language for dental students: a textbook]. L.I. Moroshanu, I.V. Malecjka, O.V. Berezinsjka, A.V. Koshhova, I.V. Nikitina. Ternopilj, 2017. 130 s.
- Moroshanu L.I., Malecjka I.V., Makovsjka O.A., Berezinsjka O.V., Nikitina I.V. Profesijne spilkuvannja ukrajinsjkoju movoju z kursu farmaciji dlja inozemnykh studentiv [Professional communication in Ukrainian in the course of pharmacy for foreign students]. L.I. Moroshanu, I.V. Malecjka, O.A. Makovsjka, O.V. Berezinsjka, I.V. Nikitina. Ternopilj, 2018. 172 s.
- Moroshanu L.I., Nikitina I.V. Navchaljno-metodychne zabezpechennja vyvchennja profesijnoji leksyky ukrajinsjkoji movy jak inozemnoji studentamy-medykamy mizhnarodnogho ghumanitarnogho universytetu [Educational and methodological support for the study of professional vocabulary of the Ukrainian language as a foreign medical student of the International Humanities University]. L.I. Moroshanu, I.V. Nikitina. Materialy mizhnarodnoji naukovo-praktyčnoji konferenciji «Aktualjni problemy vykladannja ukrajinsjkoji movy jak inozemnoji». Bila Cerkva. Bilocerkijskijjyj NAU, 2019. S. 44–46.
- Palamar L.M. Linghvydydaktychni osnovy formuvannja ukrajinomovnoji osobystosti [Linguodidactic bases of formation of the Ukrainian-speaking personality]. L. M. Palamar. K.: NPC «Kyjivskijjyj universytet», 1997. 235 s.
- Trubnikova Ju.O. Zastosuvannja komunikatyvnoji metodyky jak odnijeji z naj'efektyvnishykh metodyk pry vykladanni ukrajinsjkoji movy inozemnym studentam na pidghotovchomu viddilenni [Application of communicative methods as one of the most effective methods in teaching Ukrainian to foreign students in the preparatory department]. Ju.O. Trubnikova. Visnyk Dnipropetrovsjkogho universytetu imeni Aljfreda Nobelja. Serija «Pedagoghika i psykhologhija». 2013. № 1 (5). S. 27–30.
- Turkevych O. Metodyka vykladannja ukrajinsjkoji movy jak inozemnoji: rozvytok nauky i stanovlennja termina [Methods of teaching Ukrainian as a foreign language: the development of science and the formation of the term] O. Turkevych. Teorija i praktyka vykladannja ukrajinsjkoji movy jak inozemnoji. 2009. Vyp. 4. S. 137–144.
- Ukrajinsjka mova jak inozemna. Teksty dlja chytannja: praktykum dlja studentiv pidghotovchogho viddilennja [Ukrainian as a foreign language. Texts for reading: a workshop for students of the preparatory department]. Ukladachi: S.D. Karpenko, T.M. Rudakova, O.D. Budughaj, I. M. Tymchuk, S.Gh. Poghorila, N.Ju. Rymar, Ju. A. Chernobrov, N.A. Baran, A.I. Kacalap. Uporjadnyk tekstiv: S.D. Karpenko. Bila Cerkva: VPC BNAU, 2018. 240 s
- Ushakova N.I. Koncepcija movnoji pidghotovky inozemciv u VNZ Ukrainy [The concept of language training of foreigners in universities of Ukraine]. N.I. Ushakova, V.V. Dubichynskijjy, O.M. Trostynsjka. Vykladannja mov u vyshhykh navchalnykh zakladakh osvity na suchasnomu etapi. Mizhpredmetni zv'jazky: Zb. nauk. statej. Vyp. 19. Kharkiv: Kharkivskijjyj nacionalnjnyj universytet imeni V.N. Karazina, 2011. S. 136–146.
- Fomina L.V. Tradycijni ta innovacijni pidkhody do vyvchennja ukrajinsjkoji movy jak inozemnoji u vyshhij medychnij shkoli [Traditional and innovative approaches to the study of the Ukrainian language as a foreign language in higher medical school]. L.V. Fomina, T.V. Skorbach, I.I. Kulikova. Metodologhija ta praktyka linghivistyčnoji pidghotovky inozemnykh studentiv: zbirnyk materialiv Vseukrajinsjkoji naukovo-praktyčnoji konferenciji. Kh.: KhNMU, 2014. – S. 248–252.
- Shvecj Gh. D. Stanovlennja metodyky vykladannja ukrajinsjkoji movy jak inozemnoji [Formation of methods of teaching Ukrainian as a foreign language]. Gh. D. Shvecj. Problemy suchasnoji pedagoghichnoji osvity. Pedagoghika i psykhologhija. 2013. Vyp. 39(4). S. 361–369.